

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko.

Irena Anna Słodkowska

[Jako dziennikarka, redaktorka i publicystka od 1982 roku podpisywałam swoje artykuły i inne publikacje jako „Inka Słodkowska”. W celu uniknięcia nieporozumień z identyfikacją autorki, tak samo sygnuję wszystkie swoje publikacje książkowe].

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

1980 r. – magister socjologii, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, na podstawie pracy pt. „Non-violence. Próba analizy zjawiska”, promotor: prof. dr. hab. Jerzy Szacki (praca oceniona jako bardzo dobra).

2003 r. – doktor nauk humanistycznych, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, na podstawie rozprawy pt. „Społeczeństwo obywatelskie na tle historycznego przełomu. Polska 1980 – 1989”, promotor: prof. dr. hab. Jerzy Szacki.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

1981 r. – Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Warszawie, Zespół Spraw Związkowych: badacz.

1982 – 1996 - miesięcznik „Więź”: publicystka i redaktorka (artykuły, wywiady, recenzje i tłumaczenia, przygotowywanie i prowadzenie dyskusji redakcyjnych).

1988 – 1992 - tygodnik „Przegląd Katolicki”: publicystka i redaktorka (artykuły, wywiady, recenzje i tłumaczenia, przygotowywanie i prowadzenie dyskusji redakcyjnych).

W latach 1982 – 1989 publikowałam także w następujących tytułach: „Tygodnik Powszechny”, „Studium Papers”, „W drodze”.

W latach 1980 – 1989 stale uczestniczyłam w seminariach i konferencjach, prowadzonych przez Zakład Badań nad Stylami Życia Instytutu Filozofii i Socjologii PAN oraz Zakład Socjologii Obyczajów i Prawa Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji

Uniwersytetu Warszawskiego. Brałam też udział w pracach Warszawskiego Oddziału Polskie Towarzystwa Socjologicznego (PTS) oraz w konferencjach organizowanych przez zarząd krajowy PTS.

1989 r. – Zespół ds Kontaktów z Regionami Ogólnopolskiego Biura Wyborczego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”: koordynatorka kampanii wyborczej Solidarności.

1989 – 1990 – Zespół ds. Współpracy z Komitetami Obywatelskimi Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”: pracowniczka sekcji ds informacji i sekcji ds samorządu terytorialnego, redaktorka oraz autorka artykułów i wywiadów w: „Informator Parlamentarny Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego i Komitetów Obywatelskich <Solidarność>”.

1991 – 1994 – Biuro Studiów i Analiz Senatu RP: konsultantka ds partii politycznych.

Od 1993 r. – Instytut Studiów Politycznych PAN, Zespół Najnowszej Historii Politycznej: kierownik Archiwum Partii Politycznych ISP PAN, od 2013 r. - redaktor serii wydawniczej „Wybory w wolnej Polsce”.

Byłam redaktorką oraz autorką (artykuły, wywiady, recenzje, przygotowywanie i prowadzenie dyskusji redakcyjnych) ukazującego się w Instytucie Studiów Politycznych PAN w latach 1991 - 1995 pisma „Politicus”.

W latach 1989 – 2014 publikowałam także artykuły i wywiady oraz uczestniczyłam w dyskusjach redakcyjnych w następujących tytułach: „Więź”, „Przegląd Katolicki”, „W drodze”, „Gazeta Wyborcza”, „Życie Warszawy”, „Rzeczpospolita”, „Tygodnik Powszechny”, „Res Publica”.

4. Wskazane osiągnięcia wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Monografia: *Komitety Obywatelskie 1989 – 1992. Rdzeń polskiej transformacji*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2014, s. 468.

Książka jest rezultatem wieloletnich badań nad Komitetami Obywatelskimi w latach przełomu ustrojowego w Polsce. Rekonstruuje w niej historię ruchu Komitetów Obywatelskich jako doniosłego zjawiska z obszaru najnowszej historii naszego kraju” oraz przeprowadzam analizy tego ruchu jako „rdzenia transformacji” (przyjmując to określenie za Markiem Ziółkowskim), zachodzącej w Polsce na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku. Komitety Obywatelskie zostały przeze

mnie opisane w dwojaki sposób: jako ruch społeczny i jako forma społeczeństwa obywatelskiego. W książce wykorzystałam szeroko literaturę monograficzną na temat Komitetów Obywatelskich, jak i prace socjologiczne, historyczne i politologiczne autorów polskich i zagranicznych na temat ruchu solidarnościowego, transformacji ustrojowej oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Komitety Obywatelskie stworzyły szeroki ruch społeczny, którego rola była kluczowa dla przemian demokratycznych i rynkowych w Polsce. Komitety Obywatelskie były częścią wielkiego ruchu społecznego, jakim była NSZZ „Solidarność”. Przed wyborami w czerwcu 1989 roku do Sejmu „kontraktowego” (X kadencji) i Senatu I kadencji władze Solidarności pracowniczej i rolniczej powołały Komitety Obywatelskie dla potrzeb organizacji kampanii wyborczej kandydatów Solidarności. W tej uwieńczonych sukcesem akcji brały udział tysiące ludzi. Po wyborach Komitety Obywatelskie nie zakończyły swej działalności, wspierając działania reformatorskie rządu Tadeusza Mazowieckiego. Działacze komitetowi uczestniczyli w przygotowaniu reformy samorządu terytorialnego, a w pierwszych po II wojnie światowej wolnych wyborach do władz lokalnych w maju 1990 roku komitety Obywatelskie zdobyły zdecydowaną większość mandatów. W tym czasie wiele Komitetów zakończyło swą działalność, ale znaczna część kontynuowała prace do momentu pierwszych wolnych wyborów parlamentarnych na jesieni 1991 roku. Niektóre – w postaci stowarzyszeń - istnieją do dzisiaj.

W latach 1989 – 1992 Komitety Obywatelskie wypełniały zarazem wszystkie funkcje i zadania, jakie Larry Diamond wylicza jako podstawowe dla społeczeństwa obywatelskiego w okresie przejścia systemowego i konsolidacji ustroju demokratycznego: (1) szerzenie i rozwijanie wartości i postaw demokratycznych; (2) budowanie struktur artykulacji interesów społecznych; (3) kształtowanie wielu sieci reprezentacji grupowych, pozwalających na rozproszenie i łagodzenie napięć społecznych; (4) wyłanianie przywódców społecznych; (5) rozwijanie technik mediacji, negocjacji i pokojowego rozwiązywania konfliktów. W latach 1989 – 1992 Komitety Obywatelskie nie tylko wykonywały zadania sztabów wyborczych w wyborach czerwcowych 1989 roku i samorządowych 1990 roku, ale także spełniały funkcje organów administracji państwowej i samorządowej, stowarzyszeń obywatelskich i politycznych oraz instytucji gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, samopomocowych itp. Działacze komitetowi byli kompetentnymi samorządowcami, politykami i urzędnikami państwowymi. Zakładali szkoły, fundacje, banki i spółdzielnie, tworzyli wszechnice obywatelskie, otwierali oficyny wydawnicze i wydawali niezliczone tytuły prasy lokalnej, prowadzili działalność charytatywną i ekologiczną, rozwijali przedsiębiorczość w większych

i małych miastach, a także na terenach wiejskich. Komitety Obywatelskie budowały także od podstaw sieć kontaktów zagranicznych Polski lokalnej. Przed pierwszymi wolnymi wyborami do odtworzonego samorządu terytorialnego Komitety Obywatelskie uczestniczyły w przygotowaniu odpowiednich zmian prawnych, a także przeszkoliły tysiące kandydatów na radnych i na urzędników samorządowych. Tysiące działaczy ruchu komitetowego zbudowało w całej Polsce struktury społeczeństwa obywatelskiego. Komitety Obywatelskie uczestniczyły więc nie tylko w samym procesie transformacji systemowej, ale w późniejszym okresie konsolidacji zmian ustrojowych w Polsce.

Ruch Komitetów Obywatelskich stanowił nową płaszczyznę tej samej - w 1980 roku ukonstytuowanej jako ruch „Solidarność” - fali działania społecznego, wraz z którą rozpoczął się w Polsce okres historycznego przełomu. W 1989 roku polskie społeczeństwo wystąpiło nie jako siła protestu, lecz zaistniało publicznie jako społeczeństwo obywatelskie, zorganizowane w ruch Komitetów Obywatelskich, potrafiące podjąć zadania i rolę podmiotu politycznego w momencie historycznej zmiany. W roku 1989 Komitety Obywatelskie stworzyły społeczne podłoże, na którym przebiegał proces transformacji ustrojowej. Należy wszakże podkreślić, że uczestnicy ruchu komitetowego w większości brali udział w całym procesie przemian ustrojowych w Polsce, począwszy od Sierpnia 1980 roku. Doświadczenie wyniesione z lat Solidarności dało im demokratyczne *know-how*. Gdy więc w 1989 roku Komitety Obywatelskie organizowały nową, demokratyczną przestrzeń polityczną i społeczną, ich działacze posiadali wiedzę i praktykę o całym instrumentarium demokracji. Wielu z nich było zarazem pionierami gospodarki rynkowej w Polsce.

Ruch komitetowy wniósł zatem do tworzącego się w Polsce nowego systemu politycznego i ekonomicznego bezcenny depozyt wartości obywatelskich i rynkowych. Były to idee i postawy, które określić należy – w ślad za Markiem Ziółkowskim - jako „rdzeń transformacji”, wyznaczający kierunek i przebieg procesu zmiany ustrojowej w Polsce. Ziółkowski - na podstawie swych, przeprowadzonych u progu zmiany systemowej w Polsce badań nad polskim społeczeństwem – wyodrębnił części składowe „rdzenia transformacji”, wskazując na następujące idee oraz związane z nimi działania: demokracja polityczna i państwo prawa, wolności człowieka i prawa obywatelskie, pluralizm kulturalny, własność prywatna i gospodarka rynkowa, samorządność terytorialna, otwarcie na Zachód. Komitety Obywatelskie były nie tylko nośnikiem „rdzenia transformacji”, ale i bezpośrednio w ramach swej działalności wprowadzały te idee w życie. Zbudowane przez ruch komitetowy środowisko demokratyczne stanowiło zaś stabilne ramy dla przeprowadzanych zmian systemowych. Należy stwierdzić, że same Komitety Obywatelskie były właśnie takim

„rdzeniem” polskiej transformacji, gdyż doświadczenia oraz umiejętności ich członków, składające się na sukcesy ruchu komitetowego, zarazem były kluczowe dla przeprowadzenia procesów zmiany ustrojowej w Polsce.

Komitety Obywatelskie nie tylko miały swą genezę w solidarnościowej insurekcji, ale przede wszystkim stanowiły emanację społeczeństwa obywatelskiego, które w Polsce ukazało się z całą siłą w 1980 roku. Zasadniczą zmianą po Sierpniu 1980 roku było powstanie społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwo obywatelskie - a więc ludzie aktywni, organizujący się w dobrowolne związki i stowarzyszenia na wielu poziomach przestrzeni społecznej. Wspólny jest im - pomimo wielości i różnorodności form podejmowanych działań - zespół idei, wartości oraz postaw o charakterze demokratycznym, który jest zarazem zakorzeniony mocno w historii i kulturze tej zbiorowości. Istnienie społeczeństwa obywatelskiego umożliwiło w latach osiemdziesiątych XX wieku przetrwanie Solidarności – jako desygnatu dążeń Polaków do wolności i niepodległości – w okresie po jej delegalizacji przez władze komunistyczne. Zdaniem Edmunda Wnuka-Lipińskiego, Polska była jednym z tych krajów, gdzie społeczeństwo obywatelskie odegrało decydującą rolę w obaleniu komunizmu. Solidarność była dla Polaków instytucją uczącą zasad demokracji i postaw obywatelskich. W 1989 roku stały się one podwaliną ruchu Komitetów Obywatelskich, który realizował najważniejsze cele polskiej transformacji ustrojowej w Polsce, a zarazem rozwijał struktury społeczeństwa obywatelskiego. Komitety Obywatelskie należy zatem opisywać i analizować nie tylko jako ruch społeczny czy w odniesieniu do ich funkcji jako komitetów wyborczych w czerwcu 1989 roku i w maju 1990 roku, lecz przede wszystkim - jako formę organizacyjną społeczeństwa obywatelskiego.

Zdecydowana większość Komitetów Obywatelskich od początku swego istnienia funkcjonowała w oparciu o reguły demokratyczne, w debacie publicznej, jaka toczyła się w tych gremiach, dążono do osiągnięcia wewnętrznego konsensusu. Aktywność w ruchu komitetowym była przejawem demokratycznych postaw i umiejętności osób weń zaangażowanych. Od początku swego istnienia Komitety były jednak głęboko zróżnicowane, choćby ze względu na wielość, jak i odmiennosć podmiotów je tworzących i obejmowały całe spectrum właściwych dla społeczeństwa obywatelskiego mediating structures – struktur pośrednich pomiędzy poziomem życia jednostkowego i rodzinnego a poziomem organizacji państwowej, poprzez które artykułowane były i realizowane zarówno idee, jak i interesy społeczne. W historii Komitetów Obywatelskich miały również miejsce konflikty, prowadzące do nieodwracalnych podziałów. Paradoksalnie jednak z tych dramatycznych sporów w łonie ruchu komitetowego, toczonych w latach 1990 – 1991,

wyłoniły się główne partie tworzące demokratyczny system polityczny we współczesnej Polsce.

Książka składa się z pięciu części. W części I opisany został proces tworzenia się Komitetów Obywatelskich oraz organizacja przez nie kampanii wyborczej Solidarności w 1989 roku. W części II omówiony jest udział działaczy Komitetów Obywatelskich w pracach nowego parlamentu oraz w reformach ustrojowych podjętych przez rząd Mazowieckiego. Część III poświęcona jest działalności Komitetów Obywatelskich w całym kraju, w następujących aspektach: 1/ przygotowania do wyborów samorządowych; 2/ działalność w sferze administracji publicznej oraz polityki; 3/ aktywność ekonomiczna oraz rozwijanie przedsiębiorczości, 4/ kontakty i współpraca zagraniczna; 5/ prasa komitetowa, regionalna i lokalna; 6/ działalność samopomocowa i charytatywna; 7/ ekologia, służba zdrowia; 8/ przywracanie pamięci historycznej oraz tradycji narodowej i regionalnej; 9/ działalność oświatowa i kulturalna. W części IV został opisany udział Komitetów Obywatelskich w przygotowaniu reformy samorządowej i przeprowadzeniu wyborów lokalnych w 1990 roku. W części V analizowany jest proces rozłamu ruchu komitetowego do czasu wyborów prezydenckich jesienią 1990 roku, a następnie - udział Komitetów Obywatelskich w debacie nad ordynacją i terminem wolnych wyborów parlamentarnych. Omówione też tu zostały formy uczestnictwa Komitetów Obywatelskich w tych wyborach. Na koniec są przedstawione losy ruchu komitetowego po elekcji parlamentarnej na jesieni 1991 roku. Ważnym elementem tej publikacji jest obszerna literatura przedmiotu: są to zarówno książki i artykuły monograficzne, jak i pozycje wspomnieniowe, które szeroko wykorzystałam z swojej książki, na równi z zebranymi i opracowanymi przez mnie nieznanymi dotąd dokumentami z lat 1989 - 1992 oraz wywiadami, które przeprowadziłam z wieloma uczestnikami opisywanych wydarzeń.

Inne książki mojego autorstwa, opublikowane w latach 2003 – 2014:

1/ Monografia: *Wybory '91*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2011, s. 99 (format A3).

Książka ta przedstawia szczegółowo przebieg pierwszych wolnych wyborów parlamentarnych w roku 1991, a także opisuje okres lat 1989 – 1991, kiedy na polskiej scenie politycznej toczyła się intensywna debata nad terminem elekcji i ordynacją wyborczą. Książka składa się ze wstępu, dziewięciu rozdziałów oraz aneksu i literatury przedmiotu. We wstępie omawiam problematykę wyborów w okresie PRL, w rozdziale pierwszym i drugim natomiast opisuję sytuację polityczną w Polsce po elekcji czerwcowej 1989 roku oraz

pierwsze etapy debaty na temat nowych wolnych wyborów parlamentarnych. W rozdziałach następnych problem ten analizuję na tle toczącej się w 1990 roku „wojny na górze” i wyborów prezydenckich, mających miejsce na jesieni tego samego roku. W rozdziale piątym omawiam szeroko dalszy przebieg debaty nad terminem nowych wyborów i kształtem ordynacji w roku 1991. Następnie opisuję ówczesną scenę polityczną w Polsce oraz powstałe przed wyborami parlamentarnymi komitety i koalicje wyborcze. Na koniec przedstawiam przebieg kampanii wyborczej, począwszy od rejestracji komitetów i kandydatów, poprzez szkolenia wyborcze i działania propagandowe aż po dzień wyborów i ich wyniki. Poruszam również ważny wątek udziału w tych wyborach obserwatorów z ramienia Komisji Europejskiej oraz związanych z tym zadań Państwowej Komisji Wyborczej. W aneksie do książki znajduje się fragment stenogramu inauguracyjnego posiedzenia Sejmu I kadencji w dn. 25 XI 1991 r. oraz pełna lista ówczesnych posłów. W książce wykorzystałam liczne nieznane dokumenty i inne materiały źródłowe (np.: prasa partyjna, biuletyny klubów parlamentarnych, druki archiwalne Sejmu, Senatu i Kancelarii Prezydenta RP). Publikacja jest ilustrowana materiałami propagandowymi ugrupowań politycznych, pochodzącymi ze zbiorów Archiwum Partii Politycznych PAN, a pozyskanych przeze mnie w czasie kampanii wyborczej 1991 roku.

2/ Monografia: *Spoleczeństwo obywatelskie na tle historycznego przełomu. Polska 1980 – 1989*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2003, s. 327.

Książka stanowi rozszerzoną i poprawioną wersję rozprawy doktorskiej pod tym samym tytułem, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Szackiego i obronionej w 2003 roku. W książce omawiam zjawiska i procesy, prowadzące do historycznej zmiany, jaka w Polsce dokonała się w roku 1989. Dokonuję także wielopłaszczyznowych analiz pojęcia „społeczeństwo obywatelskie” i rozważam możliwości wykorzystania tego pojęcia do badań nad najnowszym okresem historii Polski. Jako podstawowe założenie badawcze przyjąłam, że proces zmiany ustrojowej w naszym kraju rozpoczął się w 1980 roku wraz z powstaniem „Solidarności”, kiedy nastąpił rewolucyjny przełom w sferze świadomości i organizacji społecznej. Zgromadzone w trakcie pracy materiały dostarczyły przesłanek przemawiających za przyjęciem tezy o istnieniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w latach 1980 – 1989 i o jego znaczącej roli w procesie zmian systemowych. W książce szeroko wykorzystałam istniejącą literaturę przedmiotu. W historycznych i politologicznych analizach, jak i w syntezach, powstałych w wyniku badań nad procesami przejścia do demokracji w krajach Ameryki Łacińskiej i Europy Południowej opisywany jest fenomen

„wskrzeszania społeczeństwa obywatelskiego”. W pracy opisałam proces powstania w Polsce społeczeństwa obywatelskiego w latach 1980 – 1981, a następnie – przemiany zachodzące w jego obrębie na przestrzeni dekady lat osiemdziesiątych.” W pracy omawiam także normatywne podstawy przemian systemowych w Polsce, opierając się na sformułowanej przez Edwarda Shilsa koncepcji „obywatelskiej samoświadomości zbiorowej” (system normatywny społeczeństwa, jego samowiedzę i identyfikację obywatelską oraz historyczną, patriotyzm oraz społeczny wymiar religijnego sacrum). System normatywny społeczeństwa obywatelskiego w Polsce przez cały badany okres od 1980 roku do roku 1989 obejmował kanon wartości demokratycznych i obywatelskich. Przejawiały się one w postaci ukształtowanej na historycznym, polskim podłożu, z czym łączył się silny wymiar patriotyczny i duchowy oraz narodowo-religijne zabarwienie języka, w jakim były wyrażane. Charakterystyczna była również postawa odrzucenia przemocy (non-violence) w działalności obywatelskiej. Samoorganizacja społeczna, jak i debata publiczna w Polsce natomiast rozwijały się na trzech podstawowych poziomach: instytucji Kościoła katolickiego, opozycji demokratycznej oraz struktur „Solidarności”.

W latach 1980 – 1981 w Polsce uformowało się społeczeństwo obywatelskie jako zjawisko wielopłaszczyznowe i wielonurtowe, przede wszystkim budujące nową przestrzeń społeczną i polityczną poza oficjalnym państwem. Było to rewolucyjne społeczeństwo obywatelskie, stawiające władzom zdecydowane postulaty zmian systemowych. W okresie stanu wojennego (lata 1982-1984) pojawiła się nowa forma etycznego społeczeństwa obywatelskiego. Działo ono w nowej przestrzeni normatywnej, z której wyłączony został system oficjalny. Było to wynikiem procesu, który w pracy określam jako proces konwersji antysystemowej. Oznaczała ona pełne odrzucenie panującego ustroju, będąc mocno powiązana z ówczesnym fenomenem ożywienia religijnego w skali indywidualnej i zbiorowej. Wymiar stowarzyszeniowy społeczeństwa obywatelskiego obejmował w tym czasie np. podziemne struktury związkowe, komitety samopomocy, grupy parafialne, sąsiedzkie, etc. Debata publiczna toczyła się w obrębie Kościoła katolickiego. W odniesieniu do lat 1984 – 1986 używam określenia „społeczeństwo wyłączone” (na wzór wprowadzonego przez Kazimierza Wykę pojęcia „gospodarki wyłączonej”). Stanowi ono konsekwencję konwersji antysystemowej. Pozostawało poza oficjalnym państwem, tworząc odmienną niż oficjalna strukturę kulturową o charakterze wspólnotowym, w ramach której budowane były odmienne definicje sytuacji, zachowań i interesów społecznych. O ile w relacji do oficjalnego systemu Polacy cechowali się inercją, marazmem, wycofaniem i mimikrą społeczną, to „społeczeństwo wyłączone” charakteryzowało się dynamizmem i

kreatywnością. Stanowiło alternatywną przestrzeń działania jednostkowego i zbiorowego. W latach 1986 – 1989 istniało prodemokratyczne społeczeństwo obywatelskie, na które składały się licznie powstające w tym czasie stowarzyszenia, sfera debat publicznych, jak i działań prorynkowych, na koniec zaś – Komitety Obywatelskie. Istnienie tej struktury miało znaczący wpływ na przebieg procesu przejścia demokratycznego w naszym kraju, gdyż obejmowało obszar pośredni pomiędzy dwoma antagonistycznymi systemami: oficjalnym i opozycyjnym. Dopiero w tej sytuacji stało się możliwe podjęcie społecznie akceptowanych negocjacji na temat zmian systemowych przez reprezentację sił opozycyjnych z przedstawicielami władz w końcu lat osiemdziesiątych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych).

Od początku w mojej pracy naukowej skupiam się na problematyce badawczej z obszaru socjologii, politologii i historii. Do głównych kierunków moich zainteresowań należą: historia myśli społecznej ze szczególnym uwzględnieniem teorii społeczeństwa obywatelskiego oraz koncepcji zmiany społecznej i transformacji demokratycznej; najnowsza historia polityczna i społeczna Polski, w tym: warunki i przebieg przejścia do demokracji i gospodarki rynkowej, proces tworzenia i rozwoju demokratycznej sceny politycznej od roku 1989; historia społeczeństwa obywatelskiego i innych form samoorganizacji społecznej. W swojej pracy badawczej odwołuję się do wielu paradygmatów teoretycznych oraz wykorzystuję zróżnicowane metodologie badawcze: kwerendy archiwalne, biblioteczne, prasowe (pozyskiwanie dokumentów historycznych oraz innych materiałów źródłowych), metody jakościowe (np. analizy narracyjne, wywiady ze świadkami historii - „oral history”), odwołuję się także do ilościowych metod badań nad społeczeństwem.

Od 1993 roku w Instytucie Studiów Politycznych PAN kieruję Archiwum Partii Politycznych, placówką o charakterze unikatowym w Polsce, którą stworzyłam od podstaw. Decyzją dyrektora Biura Studiów i Analiz Senatu RP Jacka Michałowskiego w 1991 roku zostały rozpoczęte prace nad stworzeniem bazy danych o podmiotach działających na polskiej scenie politycznej. Realizacja tego zadania została mnie powierzona przez dyr. Michałowskiego jako współpracującej z BSiA konsultantce ds partii politycznych. Przed pierwszymi wolnymi wyborami parlamentarnymi na jesieni 1991 roku uzyskałam już możliwie pełne informacje na temat aktywnych w tym czasie partii i ugrupowań politycznych: ich historii, struktury, władz oraz programów. Po wyborach 1991 roku kontynuowałam te prace. Gdy w styczniu 1993 roku rozpoczęłam pracę w Pracowni

Najnowszej Historii Politycznej Instytutu Studiów Politycznych PAN, kierownik Pracowni - prof. dr hab. Andrzej Paczkowski postawił przede mną zadanie zbadania tworzącej się w tym czasie demokratycznej sceny politycznej. W tym celu powstało Archiwum Partii Politycznych. Za zgodą dyr. Michałowskiego jego załączkiem stały się zebrane w ramach mej pracy dla BSiA Senatu dokumenty polskich ugrupowań politycznych z lat 1991 – 1993. Rozpoczynając pracę w ISP PAN posiadałam też własne zbiory materiałów politycznych z okresu przełomu ustrojowego w Polsce (z lat 1988-1992). Jako kierownik Archiwum w latach 1994 – 1998 przygotowałam i zrealizowałam projekt badawczy, w ramach którego opracowałam koncepcję struktury placówki, jak i metodologię pozyskiwania dokumentów partyjnych oraz opracowywania, udostępniania i publikowania zbiorów. W tym okresie nawiązałam też kontakty zagraniczne i odbyłam kilka wyjazdów studyjnych w celu zapoznania się z działalnością europejskich placówek naukowych o podobnym profilu.

Archiwum Partii Politycznych stanowi obecnie zespół badawczo-dokumentacyjny, działający jako Archiwum Partii Politycznych ISP PAN (APP ISP PAN), w ramach Zakładu Najnowszej Historii Politycznej ISP PAN, którym kieruje prof. dr hab. Andrzej Friszke.

Archiwum posiada w swych zbiorach dokumenty polskich partii i ugrupowań politycznych, które pozyskujemy w wyniku kwerend badawczych w strukturach partyjnych, w siedzibach klubów i kół parlamentarnych, na stronach internetowych. Są to m.. in: materiały programowe i zjazdowe, biuletyny, uchwały, dokumenty klubów parlamentarnych, statuty, materiały wyborcze (broszury, plakaty, ulotki, gadzety wyborcze, materiały audiowizualne i in.), prasa partyjna, wydawnictwa książkowe oraz innego rodzaju publikacje. W skład zgromadzonego zasobu Archiwum wchodzi także księgozbiór tematyczny i archiwum prasowe. Zasoby te są na bieżąco opracowywane i archiwizowane. Obecnie trwa proces ich digitalizacji oraz intensywne prace nad utworzeniem strony www Archiwum Partii Politycznych ISP PAN.

Stale współpracujemy z wieloma krajowymi placówkami archiwalnymi i badawczymi, w tym z: Archiwum Państwowej Komisji Wyborczej, Archiwum Senatu, Biblioteką Sejmową i Archiwum Sejmu, Archiwum Prezydenta RP, Archiwum Akt Nowych, Instytutem Pamięci Narodowej, z terenowymi oddziałami AAN i IPN, z uczelniami wyższymi oraz bibliotekami w całym kraju. Współpracujemy także z placówkami zagranicznymi. Od 2011 r. uczestniczę w projekcie „Archiwa Przełomu 1989 – 1991” - wspólnego projektu Kancelarii Prezydenta RP i Kancelarii Senatu RP pod Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego.

W styczniu 2014 roku zostałam wybrana sekretarzem Rady Programowej projektu „Archiwa Przełomu 1989 – 1991”, pracującej pod przewodnictwem prof. dr. hab. Andrzeja Friszke.

Zbiory Archiwum udostępniane są wszystkim zainteresowanym osobom. Na podstawie zasobów APP ISP PAN powstały liczne prace magisterskie, doktorskie i habilitacyjne, a także artykuły prasowe, ekspertyzy i inne publikacje. Ze zbiorów tych skorzystało dotąd kilkaset osób (naukowców, studentów, dziennikarzy, pracowników samorządowych) z Polski i zagranicy. W latach 1993 – 2014 jako kierownik Archiwum przygotowywałam analizy i dokumentację dotyczącą polskiej sceny politycznej dla urzędów państwowych, placówek naukowych, oficyn wydawniczych oraz organizacji pozarządowych w Polsce i zagranicą. Były to m. in.: Centre of European Security Studies, Transparency International Poland, Bank Światowy, Wydawnictwo Sejmowe, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Wydział Politologiczny Uniwersytetu im. Masaryka w Brnie, Department of Politics and International Relations University of Kent, Fundacja im. Stefana Batorego, Kancelaria Prezydenta RP, Biuro Studiów i Analiz Senatu RP, Archiwum Senatu. Dla potrzeb książki *Party Government in 48 Democracies (1945 – 1998). Composition – Duration – Personnel* (Kluwer Academic Publishers, Dordrecht- Boston –London, 2000) autorstwa Jaapa Woldendorpa, Hansa Kemasa i Iana Budge’a przygotowałam i opracowałam dane dotyczące Polski (informacja na ten temat z wymienionym moim nazwiskiem i afiliacją instytucjonalną znajduje się we wstępie do tej publikacji). Sposób badania programów wyborczych, zaproponowany przeze mnie w analizie *Społeczeństwo obywatelskie w programach wyborczych polskich partii politycznych (2001 – 2005)*, sporządzonej w 2005 roku dla Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych, jest wykorzystany w następnych opracowaniach OFOP na ten temat, np.: w publikacji z 2008 roku Piotra Głowackiego i Ryszarda Skrzypca *Raport z realizacji przez partie polityczne obietnic wyborczych dotyczących społeczeństwa obywatelskiego w V kadencji Parlamentu 2005-2007* (autorzy tego opracowania piszą: „Analiza stanowi kontynuację sporządzanych rokrocznie opracowań w ramach projektu <Monitoring obietnic wyborczych> i zachowuje zaproponowane – w szczególności w analizie Inki Słodkowskiej zatytułowanej *Społeczeństwo obywatelskie w programach wyborczych polskich partii politycznych 2001 – 2005 – podejścia do problemu*”).

Publikacje Archiwum, ukazujące się od 1995 roku pod moją redakcją, prezentują manifesty wyborcze oraz inne dokumenty komitetów wyborczych i kandydatów, zebrane w czasie prac badawczych Archiwum. Do 2014 roku nakładem Instytutu Studiów Politycznych ukazało się 16 pozycji. Książki te mają charakter krytycznej edycji źródeł historycznych,

opracowanych i opatrzonych przypisami, bibliografią oraz indeksami. Zawierają także artykuły analityczne, wprowadzające w temat i problematykę publikacji i ukazujące szerokie *spectrum* metod badawczych i analitycznych w odniesieniu do polskiej sceny politycznej. W 2013 została oficjalnie zarejestrowana seria wydawnicza *Wybory w wolnej Polsce*, której jestem redaktorem. Ukazał się już pierwszy tom serii pt. *Wybory 2011. Partie i ich programy*, ze wstępem prof. dr hab. Jacka Raciborskiego. [Pełna lista publikacji Archiwum Partii Politycznych, opracowanych i wydanych pod moją redakcją w latach 1995 – 2014 znajduje się w „Wykazie opublikowanych prac...”].

Do mojego autorskiego dorobku naukowego zaliczyć należy następujące publikacje Archiwum Partii Politycznych z lat 2003 - 2014:

1/ Monografia: *Wybory 1989. Dokumenty strony solidarnościowo-opozycyjnej*, t. I *Kwatera Główna*, pod red. naukową Inki Słodkowskiej, Instytut Studiów Politycznych PAN 2009, s. 316; wstęp: Inka Słodkowska.

Książka prezentuje plon mojej pracy badawczej nad kampanią wyborczą Solidarności wyborach czerwcowych 1989 roku. W publikacji zawarte zostały zebrane i opracowane przeze mnie dokumenty i inne materiały archiwalne Ogólnopolskiego Biura Wyborczego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” oraz innych podmiotów zaangażowanych w kampanię wyborczą strony solidarnościowo-opozycyjnej. Książka przedstawia dokumenty i inne materiały z okresu kwiecień – wrzesień 1989 roku, które do tej pory nie były nigdy publikowane i nie znajdowały się w obiegu myśli i praktyki badawczej. W artykule otwierającym książkę szeroko przedstawiłam proces organizacji i działalność Ogólnopolskiego Biura Wyborczego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w okresie od kwietnia do lipca 1989 roku. Dla potrzeb pracy wielokrotnie przeprowadziłam wielomiesięczną kwerendę archiwalną, wykonałam szereg wywiadów z działaczami Komitetu Obywatelskiego, Komitetów Obywatelskich, zebrałam ich relacje pisemne, szeroko również wykorzystałam dostępną literaturę tematu, zarówno pozycje naukowe, jak i wspomnieniowe na temat ruchu komitetowego. Przeprowadziłam również staranną kwerendę prasową. Do tej publikacji włączony został unikatowy zbiór nieznanymi i niepublikowanymi fotografiami z okresu kampanii wyborczej 1989 r., które zostały przeze mnie odnalezione oraz zbadane i opisane.

2/ Monografia: *Wybory 1989. Dokumenty strony solidarnościowo-opozycyjnej*, tom II *Regiony*, pod red. naukową Inki Słodkowskiej, Instytut Studiów Politycznych PAN 2011, s. 440; wstęp: Inka Słodkowska.

Książka przedstawia wyniki mojej pracy badawczej nad kampanią wyborczą Solidarności wyborach czerwcowych 1989 roku. W publikacji zawarte zostały zebrane i opracowane przeze mnie dokumenty Komitetów Obywatelskich „Solidarność” z całej Polski, Ogólnopolskiego Biura Wyborczego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Warszawie oraz Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” i Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego z kampanii wyborczej 1989 roku. Książka przedstawia dokumenty i inne materiały strony solidarnościowo-opozycyjnej z roku 1989, które do tej pory nie znajdowały się w obiegu myśli i praktyki badawczej i nie były nigdy publikowane. W artykule otwierającym książkę przedstawiłam szeroko proces powstania oraz działalność Komitetów Obywatelskich „Solidarność” na terenie całej Polski w okresie od kwietnia do lipca 1989 roku. Dla potrzeb pracy wykonałam szczegółową kwerendę archiwalną i prasową, przeprowadziłam wiele wywiadów z działaczami Komitetów Obywatelskich, zebrałam ich relacje pisemne, pozyskałam i wykorzystałam dostępną literaturę naukową i wspomnieniową na temat ruchu komitetowego.

3/ Monografia: *Wybory prezydenckie 2000. Programy kandydatów*, pod red. Inki Słodkowskiej, Instytut Studiów Politycznych PAN 2004, s. 174; wstęp: Inka Słodkowska.

Książka zawiera życiorysy i manifesty programowe oraz informacje o komitetach wyborczych kandydatów na Urząd Prezydenta RP w wyborach 2000 r. Zawarte w książce dokumenty i inne materiały archiwalne zostały opracowane przeze mnie, a zebrane przez zespół Archiwum Partii Politycznych ISP PAN z moim udziałem i pod moim kierownictwem. Inne potrzebne informacje zostały pozyskane dla potrzeb tej publikacji w wyniku kwerendy badawczej w Archiwum Państwowej Komisji Wyborczej. Publikację otwiera napisany przeze mnie wstęp, wprowadzający w problematykę wyborów prezydenckich 2000 roku.

4/ Monografia: *Wybory 1997. Partie i ich programy*, pod red. Inki Słodkowskiej i Magdaleny Dołbakowskiej, Instytut Studiów Politycznych PAN 2004, s. 280; wstęp: Inka Słodkowska.

Książka prezentuje dokumenty i materiały programowe oraz propagandowe komitetów wyborczych, które zostały zarejestrowane w Państwowej Komisji Wyborczej przed wyborami parlamentarnymi 1997 roku. Zawarte w książce dokumenty i inne materiały archiwalne zostały zebrane i opracowane przeze mnie. Informacje na temat komitetów

wyborczych zostały pozyskane dla potrzeb tej publikacji w wyniku kwerendy badawczej w Archiwum Państwowej Komisji Wyborczej. Publikację otwiera napisany przeze mnie wstęp, wprowadzający w problematykę wyborów parlamentarnych 1997 roku.

5/ Monografia: *Wybory prezydenckie 1995. Programy kandydatów*, pod red. Inki Słodkowskiej, Instytut Studiów Politycznych PAN 2003, s. 258; wstęp: Inka Słodkowska.

Książka zawiera życiorysy i manifesty programowe oraz informacje o komitetach wyborczych kandydatów na Urząd Prezydenta RP w wyborach 1995 r. Zawarte w książce dokumenty: życiorysy kandydatów, ich dokumenty programowe oraz inne materiały wyborcze zostały zebrane i opracowane przeze mnie. Informacje o kandydatach zostały również pozyskane dla potrzeb tej publikacji w wyniku kwerendy badawczej w Archiwum Państwowej Komisji Wyborczej. Publikację otwiera napisany przeze mnie wstęp, wprowadzający w problematykę wyborów prezydenckich 1995 roku.

Irena Anna Słodkowska

Warszawa, 18.06.2014 r.